

Övergripande barnkonsekvensanalys

Detaljplan för fastigheten Huvudsta 4:28 med flera i Solna stad

Foto från skogsslätten intill planområdet. (Iterio, 2021)

Författare: Maria Bergslind och Lina Lundström
Granskare: Pernilla Troberg
Datum: 30 maj 2022

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	3
1.1	BAKGRUND	3
1.2	SYFTE MED BARNKONSEKVENSPANALYSEN	4
1.3	VAD ÄR EN BARNKONSEKVENSPANALYS?	4
2	METOD	5
3	FORSKNING, REKOMMENDATIONER OCH LAGSTIFTNING	7
3.1	GRÖNSKA OCH FYSISK AKTIVITET	7
3.2	TRAFIK OCH RÖRELSEFRIHET	8
3.3	FÖRSKOLEGÅRDAR OCH LEK	8
3.3.1	<i>Rekommendationer friyta</i>	9
3.3.2	<i>Solna stads rekommendationer</i>	9
3.4	BULLER	10
3.5	FÖRORENAD MARK	10
4	ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV NULÄGET	12
5	KONSEKVENSPANALYS NULÄGE	17
5.1	BOENDE OCH VARDAGSLIV	17
5.2	TRYGGHET OCH TILLGÄNGLIGHET	17
5.3	MILJÖ OCH HÄLSA	18
5.4	FÖRLAG PÅ REKOMMENDATIONER	18
6	ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV PLANFÖRSLAGET	19
7	KONSEKVENSPANALYS PLANFÖRSLAGET	21
7.1	BOENDE OCH VARDAGSLIV	21
7.2	TRYGGHET OCH TILLGÄNGLIGHET	22
7.3	MILJÖ OCH HÄLSA	23
7.4	FÖRSLAG PÅ REKOMMENDATIONER	23
8	SLUTSATS	24
9	REFERENSER	25

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Solna stad har påbörjat planeringen av detaljplan för fastigheten Huvudsta 4:28 med flera. I detaljplanen ingår planläggning av nya bostäder, kontor, kommersiella lokaler, två nya förskolor samt en möjlig ny sekundärentré till Västra skogens tunnelbanestation. Planområdet syns nedan i Figur 1.

Figur 1. Ungefärlig gräns för planområdet.

1.2 Syfte med barnkonsekvensanalysen

Under detaljplaneprocessen genomförs samråd där allmänheten får möjlighet att ta del av förslag och utredningar samt ge uttryck för sin åsikt. En samrådsprocess kan dock vara svår att anpassa efter barn och deras förmåga att ta till sig information och analysera konsekvenser. En barnkonsekvensanalys (BKA) kan därför vara ytterligare ett sätt att lyfta barnens perspektiv och behov.

Med detta som bakgrund syftar denna övergripande BKA till att belysa och sätta perspektiv på barns behov i stadsplaneringen. Uppdraget syftar även till att bedöma hur planförslaget påverkar barn och ungas livsmiljö utifrån forskning, framtagna planhandlingar och genomfört platsbesök. I detta skede har inga dialogformer med barn och unga genomförts.

Resultat, analys och rekommendationer från denna översiktliga BKA kommer att utgöra ett underlag för planhandlingar till detaljplanen.

1.3 Vad är en barnkonsekvensanalys?

Den 20 november 1989 antog FN:s generalförsamling konventionen om barnets rättigheter, som är barnkonventionens egentliga namn. Fram till i dag har 196 stater världen över skrivit under och förbundit sig att följa bestämmelserna om mänskliga rättigheter för barn. I januari 2020 blev barnkonventionen svensk lag. Barnkonventionen innehåller 54 artiklar som slår fast vilka rättigheter varje barn ska ha. Av dessa artiklar är fyra särskilt vägledande för hur helheten ska tolkas: artikel 2, 3, 6 och 12. (Barnombudsmannen.se)

Barnkonventionen bygger på fyra grundläggande principer:

- Varje barn har samma rättighet och lika värde, ingen får diskrimineras (artikel 2).
- Barnets bästa ska alltid komma i första rummet (artikel 3).
- Varje barn har rätt att överleva och att utvecklas (artikel 6).
- Barnet har rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som berör det (artikel 12).

En BKA är enligt Barnombudsmannen ett verktyg för att omsätta barnkonventionen i handling och synliggöra barnets bästa. Begreppet *barn* innefattar individer mellan 0–18 år. Dessa är inte en homogen grupp, men betraktas generellt som en känsligare grupp utifrån sina behov och förutsättningar som skiljer sig från vuxnas.

En BKA belyser projektet utifrån barnets perspektiv. Att det finns gott om utrymme för lek, mötesplatser, rekreation samt platser med olika karaktär i den offentliga miljön är viktigt och hör till barns grundläggande behov. Platser för lek är viktiga, men det är minst lika viktigt med allmänna uterum och att dessa är tillgängliga och attraktiva för barn. Det bör finnas platser anpassade till barns behov beroende på ålder, kön, jämnt fördelat i ett större sammanhang, exempelvis inom en kommun. Det är också viktigt att beakta barns platser i

parker och andra grönområden då ny infrastruktur tillkommer eller då städer ska förtätas.

2 Metod

Denna övergripande BKA har inspirerats av Stockholms stads metod för integrerade BKA:er (Stockholm stads, BKA-metod, 2017). De steg som varit relevanta för detta projekt är:

- **Inventering:** Områdets förutsättningar beskrivs och här samlas information in om hur området används idag. Inventeringen kommer utgå från planområdet, men där det bedöms relevant kommer analysen även inkludera ett större område, såsom gång- och cykelstråk. Värdefull information hämtas även från Solna stad och relevant forskning. När området planeras att utvecklas blir även barns framtida rörelsemönster, möjlighet till lek, trygghet, tillgänglighet, rekreation med mera viktigt att belysa. För att få en så bra bild som möjligt av området idag och hur det kan bli i framtiden görs ett platsbesök.
- **Framtagande av förslag och konsekvensanalys av samrådsförslaget:** Den bebyggelsestruktur som finns framme analyseras utifrån ett barnperspektiv. Hur ser förslaget ut och hur påverkar det befintliga strukturer kopplat till barns rörelsemönster, möjlighet till lek, boende, vardagsliv, trygghet och tillgänglighet med mera? Vad tillkommer och vad tas bort? Vilka positiva och negativa konsekvenser leder förslaget till för barnens närmiljö? Där det är möjligt ges förslag på åtgärder för att säkra barnrättsperspektivet i detta skede samt förslag till fortsatt arbete.

Den 27 september 2021 på förmiddagen genomfördes ett platsbesök med rundvandring i området för att studera planområdet med omnejd utifrån barns perspektiv.

I varje av ovan nämnda steg kommer olika frågor belysas. Det finns tre huvudgrupper med frågeställningar; *Boende och vardagsliv, trygghet och tillgänglighet* och *miljö och hälsa*.

Under respektive av ovanstående huvudrubriker har ett antal frågeställningar/ämnen definierats. Dessa har bedömts särskilt viktiga att studera inom ramen för denna översiktliga BKA. Frågorna kommer att formuleras och ställas kopplade till nuläge och framtid (utbyggt planförslag).

Boende och vardagsliv:

Detta tema är kopplat till frågor om tillgång till boende, trivsel, samhällsservice, aktiviteter och platser för alla barn (oavsett till exempel kön, ålder, socioekonomi, etnicitet och funktionsnedsättning). (Stockholm stad, BKA-metod)

- **Nuläge:** Vilka ytor finns inom och i närheten av planområdet? Vilka nyttjas av barn idag? Vad är trivsamt och vad kan förbättras?

- **Framtid (utbyggt förslag):** Vilka mötesplatser/aktiviteter för barn (lekplatser, lekytor, mötesplatser, friytor) planeras det för enligt planförslaget? Hur säkerställs att alla barn inkluderas i planförslaget?

Trygghet och tillgänglighet:

Detta tema är kopplat till frågor om stråk, trafik och kommunikationer. (Stockholm stad, BKA-metod)

- **Nuläge:** Hur ser möjligheterna ut för barn och ungdomar att röra sig i området idag? Finns det några speciella vägar, korsningar m.m. som av barn och ungdomar kan upplevs som särskilt otrygga?
- **Framtid (utbyggt förslag):** Hur säkerställer planförslaget att barn inte utsätts för risker från trafik i vardagen? Hur säkerställs trygghet och tillgänglighet för alla barn?

Miljö och hälsa:

Detta tema är kopplat till frågor om miljöaspekter såsom buller, luft, solljus, markföroreningar och hälsoaspekter. Frågorna berör bland annat utformning av lekytor, skolgårdar m.m. (Stockholm stad, BKA-metod)

- **Nuläge:** Finns det platser/objekt som kan upplevs osäkra eller störande ur ert miljö- och/eller hälsoperspektiv (såsom buller, luft och lukt) för barn på eller i närheten av platsen?
- **Framtid (utbyggt förslag):** Hur säkerställs det i planförslaget att barn inte utsätts för risker kopplat till miljö och hälsa (det vill säga placering av ytor som nyttjas av barn, bullernivåer och markföroreningar)?

För att kunna svara på ovan beskrivna frågeställningar görs en sammanställning av relevant forskning inom området och genomgång av relevant underlag från Solna stad. Forskning och utredningar inom området presenteras i kapitel 3. Under kapitel 4 görs först en nulägesbeskrivning utifrån tillhandahållen information, genomfört platsbesök och underlag från Solna stad. Efter nulägesbeskrivningen följer en sammanfattande bedömning och konsekvensanalys från resultaten från genomförd inventering och förslag på rekommendationer inför fortsatt planering. Sammanfattningsvis görs en kort slutsats i kapitel 5.

3 Forskning, rekommendationer och lagstiftning

Enligt Boverket (2015) visar forskning att barns och ungas livsvillkor påverkas av hur den byggda miljön planeras, utformas och förvaltas, men också av hur de själva kan påverka utvecklingen. Idag blir bebyggelsen allt tätare och konkurrensen om marken ökar, särskilt i de större städerna, vilket innebär en stor utmaning att avsätta och bibehålla tillräckligt stora friytor för barns och ungas behov. Samtidigt sker en utveckling där förskole- och skolverksamheten går mot allt större skolenheter. I planering, utformning och förvaltning är det därför viktigt att den som planerar, gestaltar eller förvaltar har kunskap om barns behov och utgår från ett barnperspektiv. För att få mer specifik kunskap om de barn och ungdomar som berörs av verksamheten på den aktuella platsen måste dessa grupper tillfrågas om deras tankar och önskemål, vilket är att beakta barnets perspektiv.

Nedan görs en översiktlig genomgång av ett urval av den forskning, utredningar samt de rekommendationer och riktlinjer som finns inom området.

3.1 Grönska och fysisk aktivitet

Grönska är viktigt för barns hälsa och välbefinnande. Tillgång till parker och grönområden är ett viktigt allmänt intresse och regleras i planläggning enligt plan- och bygglagen. Forskning (Boverket, 2019) visar tydligt på sambandet mellan grönområden och barns hälsa. Utevistelse och fysisk aktivitet i gröna och naturlika miljöer stimulerar barns lek och bidrar till bättre motorik. Barn som har kontroll över sin kropp kan också fokusera på att lära. Det enda sättet att få kontroll över sin kropp är att pröva den genom att balansera, kana, klättra, hoppa och springa. Grönska och natur har inte sällan en topografi och variationsrikedom i material och höjd som stimulerar till olika sorters fysisk aktivitet för många barn. Forskning visar att barn som vistas mycket utomhus i gröna miljöer har färre infektionssjukdomar än barn som är ute någon timme per dag. (Boverket, 2019)

Forskning visar att ett grönområde behöver ligga inom 300 meter från bostaden, förskola eller skolan för att besökas ofta. Förutom närheten har också tillgängligheten till områdena betydelse, det vill säga om det är säkra och trygga vägar dit. Kvaliteten på utemiljö är också av stor betydelse, det vill säga hur stora upplevelsevärden och användningsmöjligheter som finns på platsen. För att en park eller grönyta ska uppnå hög kvalitet krävs ett flertal upplevelsevärden.

För att ett grönområde ska nyttjas för rekreation, promenader, fysisk aktivitet och lek, behöver området upplevas tryggt. Detta kan påverka gestaltningen av ett grönområde, förskolegård eller skolgård, såsom ökad belysning längs gång- och cykelvägar och mindre buskage. Forskning visar att en mer ostädad och vild grönska ger bättre effekter för stressreduktionen och uppmuntrar barns kreativitet än en välklippt och ordnad grönska. (Boverket, 2019)

3.2 Trafik och rörelsefrihet

Trafikmognad hos barn skiljer sig betydligt inom en och samma åldersgrupp och någon lagstiftning för när barn får vistas i trafiken finns inte. Däremot kan skolor och föräldrar gemensamt sätta upp regler för i vilken ålder barnen får gå eller cykla själva till skolan, ofta är denna ålder runt 10–12 år.

Barn har begränsade förutsättningar att röra sig ute i trafiken. Syn och hörsel hos barn upp till cirka 12 års ålder är ännu inte färdigutvecklad vilket begränsat förmågan att orientera sig och sprida sin uppmärksamhet. På grund av sin storlek syns barn sämre och de har svårt att uppfatta bilars hastigheter. Barn har också svårt att hantera mycket information på en och samma gång och svårt att sätta sig in i hur andra tänker i trafiken. Vidare är många barn rädda för att vistas i trafikerade miljöer. En anledning till rädslan är när känslan av kontroll påverkas, exempelvis när regler överträds eller när sikten är skymd. (Region Stockholm, TF, 2019).

Barn leker överallt, oavsett om utemiljön är planerad för lek eller inte. Trafikverket (Björklid, 2015) har gjort en sammanställning av forskning om barn och trafik. En studie visar att barn föredrog att förbättra kvaliteten och säkerheten av den urbana miljön i allmänhet snarare än att anlägga lekplatser. Då kan de röra sig mer fritt på egen hand och leka var de vill. Trafikerande miljöer påverkar barns aktivitetsmönster och att leda in trafik i barns lekrevir, krymper deras miljö.

Solna stad (2019) arbetar utifrån en strategi och en genomförandeplan för säkrare och tryggare skolvägar i kommunen där det övergripande målet är att skapa en trygg och säker närmiljö vid skolorna inom kommunen. Planen utgår från tre aktivitetsområden; skapa tryggare och säkrare skolvägar, skapa förutsättningar för att få fler barn att gå och cykla till/från skolan samt skapa ett gemensamt synsätt i arbetet som påverkar stadens skolvägar.

3.3 Förskolegårdar och lek

Lek är viktigt för barns utveckling under hela uppväxten. Leken i barns vardag utvecklar både deras fysik och tränar deras sociala kompetens men kan också ge möjlighet till mental återhämtning och ökat välbefinnande, där den fysiska miljön tillåter detta. Leken skapar goda förutsättningar för ökad självkänsla och självkänedom samt ger sociala färdigheter. Forskning (Boverket, 2015) visar att barn och unga behöver minst 60 minuter av måttlig fysisk aktivitet per dag samtidigt som studier tyder på att barns fysiska aktivitet har minskat och deras stillasittande aktiviteter ökat. På svenska förskolor har utomhuslek på rymliga och gröna gårdar visat sig ha samband med bättre nattsömn, välbefinnande, viktkontroll och koncentrationsförmåga hos barnen.

Studier visar att barns och ungas möjligheter att röra sig fritt har minskat drastiskt det senaste århundrandet, vilket innebär att närmiljön vid förskola, skola och hemmet blir väldigt betydelsefulla utemiljöer för barn och unga. Eftersom rörelsefriheten för barn och unga minskat de senaste decennierna samtidigt som platser för barn och unga försvinner när lekplatser tas bort, friytor bebyggs och barns transport till fots och cykel minskar, får förskole- och skolgården en större betydelse. Det blir de utemiljöer som barn har störst

chans att utnyttja i vardagen. Bostadsgårdar, lekplatser, parker och skolvägar bildar tillsammans med förskolans och skolans utemiljö en infrastruktur för barns och ungas kontakt med natur och vardagsrörlighet. Gårdarna ska tillfredsställa många olika behov och fylla komplexa funktioner som är centrala för barns och ungas utveckling. Det ska finnas utrymme för självstyrd lek och rörelse och möjlighet att utforska, skapa och kunna sätta spår i sin omgivning, samtidigt som förskole- och skolverksamheterna behöver utrymme för att genomföra sina uppdrag inom idrott och hälsa, liksom övrig pedagogisk verksamhet.

3.3.1 Rekommendationer friyta

Det finns ett flertal nationella styrdokument som påverkar barns och ungas utemiljö generellt och i synnerhet förskole- och skolgårdar. Plan- och bygglagen är den enda lagstiftning som ställer krav på att det ska finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse vid bostäder, fritidshem, förskolor och skolor. Lagen definierar varken storlek eller lämplighet, vilket ställer krav på ökad kunskap om vad som kännetecknar en god utemiljö redan i tidigare skeden i planeringen, men också i utformning, byggande och förvaltning av det redan byggda. Även om det inte finns några lagkrav gällande storlek på friyta anger Boverket rekommendationer för detta.

Vid bedömningen av om friytan är tillräckligt stor bör hänsyn tas till både storleken på friytan per barn och till den totala storleken på friytan. Boverket (2015) skriver att ett rimligt mått på friyta kan vara 40 m² per barn i förskolan och 30 m² per barn i grundskolan. Forskning visar att den totala storleken på friytan helst bör överstiga 3000 m². På en gård som är mindre, oavsett antal barn, kan en barngrupp få svårt att utveckla lek och socialt samspel på ett sätt som tillgodoser deras behov (Boverket.se, (Mårtensson, Boldemann, o.a. 2009)).

3.3.2 Solna stads rekommendationer

Solna stad har tagit fram ett dokument, Solna stad typförskola, 2018. Dokumentet beskriver översiktligt vad skolmiljö utifrån olika typer av verksamhet ska innehålla, inomhus och utomhus. Gällande utomhusmiljön anger Solna stad att förskolans utemiljö ska innehålla följande funktioner/aktiviteter kopplat till utemiljön: balans, klättra, springa, gräva, grupplek och bollspel. Det är till stor fördel ifall förskolegård har olika typer av underlag. För förskolegårdar av lite större storlek ska det finnas ytor som uppmuntrar rollspel, kuperad miljö, växtlighet och lekutrustning som stimulerar fantasin. Utforskande experiment så som vattenlek, snickarbänk och odling bör också anläggas vid förskolegård.

Gällande säkerhet är det viktigt att det finns god översikt på gården, bra belysning, yttre staket om minst 1200 mm i höjd exklusive överliggare och de ska vara fria från växtlighet. Grindar ska vara försedda med barnsäkra lås och säkerhetskedja. Eventuella gungor ska förses med inspringskydd och solskydd ska finnas över sandlåda och uppehållsplatser.

3.4 Buller

I dag finns tydliga bevis på att buller har en negativ påverkan på prestation och inlärning, för både vuxna och barn. Barn är mer känsliga mot buller än vuxna eftersom deras inlärning försämras av bullerstörningar. (Folkhälsomyndigheten, 2019)

Ofta är det vanligast att det är väg- och/eller spårtrafik som ger upphov till förhöjda bullernivåer på förskole- och skolgårdar. Därför har Naturvårdsverket (2017) tagit fram riktvärden för buller från väg- och spårtrafik på förskole- och skolgårdar. Riktvärdena är uppdelade på etablering av ny skolgård och äldre skolgård, se Tabell 1.

Tabell 1. Riktvärden för buller från väg- och spårtrafik på ny skolgård (frifältsvärde).

Del av skolgård	Ekvivalent ljudnivå för dygn (dBA)	Maximal ljudnivå (dBA, Fast)
De delar av gården som är avsedda för lek, vila och pedagogisk verksamhet	50	70
Övriga vistelseytor inom skolgården	55	70 ¹

¹ Nivån bör inte överskridas mer än 5 gånger per maximme under ett årsmedeldygn, under den tid då skolgården nyttjas, exempelvis mellan 07–18.

För industri- och annat verksamhetsbuller samt byggplatser har Naturvårdsverket tagit fram separata riktvärden som omfattar skolor och undervisningslokaler. Riktvärdena har god överensstämmelse eller är något strängare än riktvärdena för ny skolgård. Ett undantag är riktvärdena för buller från byggplatser, de medger högre nivåer, bland annat på grund av dess varaktighet.

Naturvårdsverket (2003, 2005) föreslog med anledning av ett regeringsuppdrag att följande riktvärden bör gälla i tätortsnära rekreativsområden och parker:

- I tätortsnära rekreativsområden bör 45 dBA inte få överskridas mer än 120 minuter per dag.
- I parker bör den ekvivalenta ljudnivån under den tid parken besöks ligga 20 dBA under nivån för omgivande gator eller på högst 45–50 dBA, vilket dera som ger den högsta ljudnivån.

3.5 Förorenad mark

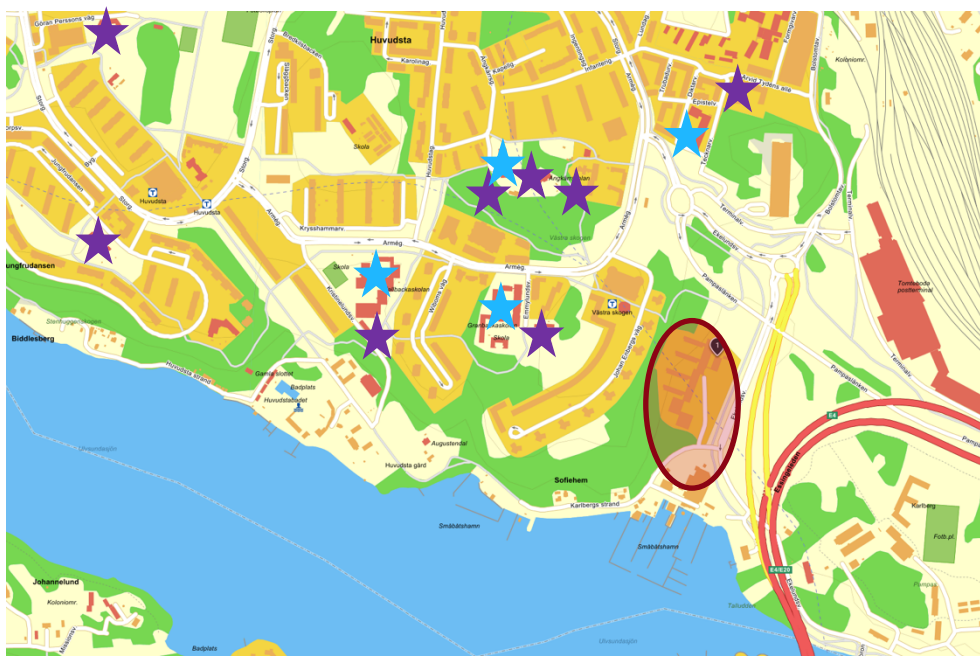
Inom ramen för detaljplanen har en miljöteknisk undersökning inom detaljplaneområdet utförts av Iterio AB (2021) i syfte att beskriva förutsättningar avseende föroreningar i jord och grundvattnet inom området samt vilka eventuella miljö- och hälsorisker dessa kan innebära. Baserat på resultaten från de undersökningar som genomfördes inom ramen för undersökningen bedöms det finnas goda möjligheter att genomföra den exploatering som detaljplaneförslaget innebär inom del av fastighet av Ekelund 1. Det är även inom denna fastighet förskolorna preliminärt planeras att

förläggas. Uppmätta föroreningshalter är i allmänhet låga och preliminärt bedöms sedvanliga saneringsmetoder, såsom jordschakt vara tillräckliga för att marken inom hela området ska vara lämplig för avsedda ändamål. Preliminära grundläggningsnivåer för bostäder och parkeringsgarage medför även ett behov av jordschakter till varierade djup, vilket innebär att de ytliga jordlagren och föroreningar kommer att tas bort.

Inom del av fastighet Huvudsta 4:28 bedöms det finnas ett åtgärdsbehov i jord inom fastigheten för att marken ska vara lämplig för planerad markanvändning. I samband med att byggnader rivs kommer kompletterande provtagningar att utföras inom dessa ytor samt inom Huvudsta 4:24.

4 Översiktlig beskrivning av nuläget

Planområdet är beläget i sydöstra delen av Huvudsta, knappt 200 meter öster om Västra Skogen, se Figur 2. I Västra skogen finns ett mindre lokalt centrum och är en viktig kollektivtrafiknod med buss och tunnelbanans blåa linje mot Hjulsta, Akalla och Kungsträdgården. Öster om området ligger Essingeleden och söder om området ligger Ulvsundasjön. Väster om området finns en gång- och cykelväg samt en slänt med äldre träd och lekytor. Gång- och cykelvägen leder ner till bland annat Huvudsta Gård, Huvudstabadet, en ridklubb, 4H-gård och en strandpromenad som går längs med Ulvsundasjön. Idag finns en kontorsbyggnad, parkering och båtuppställningsplats inom området. Det finns inte några förskolor eller skolor på platsen idag. Närmsta förskolor ligger i anslutning till Tallbackaskolan (förskolan Augustendal), Granbackaskolan, nära ICA Nära Armégatan och längs Arvid Tydén's allé, samtliga cirka 500 meter från planområdet. Närmsta grundskolor (Granbackaskolan, Tallbackaskolan och Internationella engelska skolan - IES) ligger cirka 500 meter från planområdet, se Figur 2.

Figur 2. Målpunkter i området med omnejd. Mörkröd cirkel visar ungefärlig avgränsning av detaljplanen. Lila stjärnor visar de förskolor som ligger i närheten av området och ljusblå stjärnor visar grundskolor som ligger i närheten av området. (www.eniro.se)

Iterio genomförde ett platsbesök den 27 september 2021 för att studera planområdet med omnejd, se foton från platsbesök nedan. Västra Skogens lokala centrum och tunnelbanestation ligger i närheten av planområdet och nås via en gång- och cykeltunnel och trappa under Johan Enbergs väg.

Platsbesöket gjordes dagtid och det var därmed svårt att bedöma huruvida belysning i gång- och cykeltunnelns belysning var fungerande. Trafikstörningar i form av buller hörs från omkringliggande vägar, i synnerhet Essingeleden som ligger öster om området.

Flera människor var ute och promenerade och nyttjade gång- och cykelvägen, som ligger till mellan planområdet och den befintliga slänten, i riktning mot strandpromenaden längs med Ulvsundasjön.

Figur 3. Foto taget från gång- och cykelvägar från Västra Skogen. Befintlig kontorsbyggnad till vänster. (Iterio, 2021)

Figur 4. Gång- och cykelväg mot Västra Skogens centrum och tunnelbanestation. (Iterio, 2021)

Figur 5. Gång- och cykeltunnel mot Västra Skogens centrum och tunnelbanestation. (Iterio, 2021)

Till vänster om detaljplaneområdet, intill gång- och cykelvägen ligger en slänt med utpekade höga naturvärden. Slänten känns som en naturlig grön oas i området, då det är många större lummiga lövträd och död ved på platsen.

Foton nedan visar att platsen används av barn och unga, då det fanns flera kojor, hinderbanor och områden för spontanlek. Platsen tycks vara omtyckt då det vid platsbesöket var flera barn på plats som nyttjade slänten och hinderbanan.

Figur 6. Foto från slänten. (Iterio, 2021)

Figur 7. Foto som visar att slänten nyttjas för både ordnad och spontanlek. (Iterio, 2021)

Figur 8. Foto som visar en ordnad hinderbana i slänten. (Iterio, 2021)

Figur 9. Foto från gång- och cykelbanan med slänten till vänster och del av detaljplaneområdet till höger i bild. (Iterio, 2021)

Planområdets södra del är idag till viss del parkering och hamnområde intill Pampas Marina och nyttjas som uppställningsplats för båtar. Denna yta planeras delvis att bebyggas med bostäder.

Gång- och cykelvägen som sträcker sig från Västra Skogens lokala centrum passerar slänten och planområdet och sträcker sig vidare ner till strandpromenaden längs med Ulvsundasjön. I detaljplanen ingår att rusta upp och förbättra strandpromenaden.

Övergångsstället som finns idag är obevakat och trottoar finns endast på ena sidan av vägen (övergår från höger till vänster sida, sett i riktning mot Ulvsundasjön), se Figur 10, vilket även innebär att många sneddor innan/efter övergångsstället.

Figur 10. Pampas Marina till vänster i bild och passage ner till Ulvsundasjön och strandpromenaden. (Iterio, 2021)

Figur 11. Planområdets södra del med slänt och gång- och cykelväg till vänster i bild och båtuppställningsplats och parkeringsplats till höger i bild. (Iterio, 2021)

Figur 12. Strandpromenaden längs med Ulvsundasjön i riktning mot Huvudsta gård. (Iterio, 2021)

Figur 13. Plats för båtuppställning och parkering, sett från Pampas Marina med Ulvsundasjön i ryggen. (Iterio, 2021)

Planområdets östra del utgörs idag av hårdgjorda ytor, parkeringar och mindre trädplanteringar. Huvudentréer och leveranstransporter till kontorshuset ligger på denna sida, mot parkeringen.

Direkt öster om parkeringen ligger Ekelundsvägen och en gång- och cykelväg som sträcker sig till Armégatan i norr och Pampas Marina i söder och vidare in mot de centrala delarna av Stockholm. Över Ekelundsvägen går Pampaslänken på bro. Platsen är utsatt för buller från närliggande större trafikleder.

Figur 14. Foto som visar kontorshygnaden till vänster parkering till höger. (Iterio, 2021)

Figur 15. Kontorshygnaden sett från Ekelundsvägen. (Iterio, 2021)

Figur 16. Gång- och cykelväg intill Ekelundsvägen till höger och kontorshygnaden och parkering till vänster. Pampaslänken går på bro över Ekelundsvägen. (Iterio, 2021)

Figur 17. Gång- och cykelvägen längs med Ekelundsvägen i riktning mot Pampas Marina. (Iterio, 2021)

5 Konsekvensanalys nuläge

5.1 Boende och vardagsliv

Vilka ytor finns inom och i närheten av planområdet? Vilka nyttjas av barn idag? Vad är trivsamt och vad kan förbättras?

Inom planområdet finns idag en kontorsbyggnad, vilken delvis kommer att rivas och byggas om. Kontorsbyggnaden är mellan 3–5 våningar hög och har en kompakt form. Huvudentréerna till kontorsbyggnaden är vända mot Ekelundsvägen.

Området Pampas Marina kan idag upplevas som ett stängt område och inte inbjudande för barn, då det finns höga stängsel runt området. Det är positivt att området omvandlas och på så sätt stärka områdets identitet och koppling från planområdet, slänten och ner mot strandpromenaden.

Tänkbara målpunkter i det direkta närområdet är den naturliga slänt som ligger i anslutning till planområdet. Den är en grön, naturlig oas som inbjuder till fasta aktiviteter, såsom hinderbana, men uppmuntrar även till spontanlek vilket de kojor som fanns på platsen vittnar om.

Längs strandpromenaden som går utmed Ulvsundasjön finns ett flertal målpunkter för barn och unga, såsom mindre lekytor med gungor, 4H-gården vid Huvudsta och Huvudsta Gård, vilket är positivt. Om strandpromenaden rustas upp kan platsen bli en förbättrad plats för mer ordnad lek (gungor, lekställningar), men även ge möjlighet till spontanlek om gröna ytor och träd finns på platsen. Upprustningsåtgärder för strandpromenaden är i dagsläget inte klarlagda utan kommer utredas vidare. Buskage kan om de placeras och utformas på ett trivsamt sätt även uppmuntra till spontanlek, särskilt hos yngre barn. 4H-gården är en uppskattad plats och har ett strategiskt läge längs med strandpromenaden, vilket också är en positiv målpunkt för barnen. Upprustningsåtgärder för strandpromenaden är i dagsläget inte klarlagda utan kommer utredas vidare i det fortsatta arbetet.

Även förskolan Augustendal och grundskolorna Granbackaskolan och Tallbackaskolan kan nås via strandpromenaden från planområdet, utan att behöva passera genom centrumområdet i Västra Skogen.

5.2 Trygghet och tillgänglighet

Hur ser möjligheterna ut för barn och ungdomar att röra sig i området idag? Finns det några speciella vägar, korsningar med mera som av barn och ungdomar kan upplevs som särskilt otrygga?

Mellan kontorsbyggnaden och Ekelundsvägen ligger en parkering och en gång- och cykelväg. Ekelundsvägen går från Pampaslänken norr om planområdet, passerar planområdet, vidare förbi Pampas Marina och vidare till Karlbergs slottsområde i söder. Den del av Ekelundsvägen som passerar planområdet upplevs som den mest naturliga väg att välja för barn då de ska ta sig från Västra Skogen och vidare till exempelvis Karlbergs slottsområde eller strandpromenaden längs med Ulvsundasjön.

I dagsläget finns inga bostäder inom planområdet. De bostäder som ligger närmast ligger i anslutning till Västra Skogens centrum, längs Johan Enbergs

väg. Det är tänkvärt att de barn som bor i Västra Skogen, och är tillräckligt gamla för att få gå själva, tar gång- och cykelvägen som går genom tunneln under Johan Enbergs väg eller den trappa som går mellan husen och ner mot slänten och gång- och cykelvägen.

Passagen från gång- och cykelvägen från slänten ner mot strandpromenaden innebär att passage över det obebakade övergångsstället görs. Det är mindre troligt att barn i yngre åldrar går denna väg själva, utan vuxet sällskap, då det passerar en del bilar på vägen och risk finns därför att de inte uppmärksammar övergångsstället.

Gång- och cykelvägen är upplyst, vilket är positivt. Eftersom slänten är en betydande målpunkt med sin närhet till planområdet, är det troligt att både förskolebarn som kommer att gå i de nya planerade förskolorna och barn som bor i området kommer att nyttja denna. Det är därför positivt om slänten hålls ren från sly och annat som kan upplevas som otryggt för barn och att belysning finns på platsen. Även om yngre barn inte vistas på platsen kvällstid är belysning en trygghetsåtgärd under vinterhalvåret, då det är mörkt stora delar av dygnet.

5.3 Miljö och hälsa

Finns det platser/objekt som kan upplevs osäkra eller störande ur ert miljö- och/eller hälsoperspektiv (såsom buller och luft) för barn på eller i närheten av platsen?

Planområdet och i synnerhet östra delen av planområdet och kontorsbyggnaden som vetter mot vägarna ligger i ett bullerutsatt område på grund av dess närhet till stora trafikleder (Essingeleden och Pampaslänken), vilket är negativt. Pampas Marinas verksamheter kopplade till båtuppställning m.m. kan orsaka störningar och kan upplevas som en stökig miljö för barn. I övrigt finns inga platser i närheten av planområdet som kan upplevas som osäkra eller störande ur ett miljö- och/eller hälsosynpunkt.

5.4 Rekommendationer

- Säkerställ att slänten finns tillgänglig under byggtid.
- Säkerställ att tillfälliga gång- och cykelvägar är tillgänglighetsanpassade.
- God belysning runt byggarbetsplatsen.
- Säkerställ att byggarbetsplatsen är tydligt avgränsad och stängslad. Gärna med ”tithål” för att barn ska kunna följa utvecklingen av området.
- Tydliga skyltar om projektet, med illustrativa bilder och text, och vad som händer på platsen, i god tid innan arbetena börjar på platsen och även under byggtiden. Ifall vägar behöver dras om ska det vara tydligt skyltat.
- Säkerställ att informationen som ges är anpassad efter målgruppen (ålder, språk m.m.).
- Planera för att minimera störningar genom att, då det är möjligt, förlägga bullrande arbeten utanför skoltid.
- Sätta upp bullerskärm vid behov.

6 Översiktlig beskrivning av planförslaget

Planförslaget möjliggör för att cirka 850 bostäder och cirka 20 000 m² total BTA för kontor. I detaljplanen planeras det även för två förskolor och lokaler i bottenvåning samt en möjlig ny sekundärentré till Västra skogens tunnelbanestation. Detaljplanen innebär även att området får delvis nytt gatunät samt att befintliga gator får en ändrad karaktär.

I dagsläget planeras det för två förskolor med sex avdelningar. De nya förskolorna ska möjliggöra en kapacitet, som förväntas i och med att området förändras och bebyggs med fler bostäder. Förskolornas placering är i dagsläget inte fastställt men föreslås preliminärt placeras i den norra delen av det ombyggda kontorshuset och i det norra släntkvarteret.

Figur 18. Strukturplan (Kjellander Sjöberg, 2022)

7 Konsekvensanalys planförslaget

Nedan presenteras en konsekvensbeskrivning av planförslaget utifrån ett barnperspektiv. Beskrivningen har delats in i tre teman enligt Stockholm stads metod för integrerade barnkonsekvensanalyser. Bedömningar är gjorda utifrån planförslagets struktur, relevanta planhandlingar och genomfört platsbesök.

7.1 Boende och vardagsliv

Vilka mötesplatser/aktiviteter för barn (lekplatser, lektytor, mötesplatser, friytor) planeras det för enligt planförslaget? Hur säkerställs att alla barn inkluderas i planförslaget?

I detaljplanen möjliggörs i dagsläget för två förskolor. Var dessa ska placeras, utformas såsom förskolegård samt hur många barn de ska inrymma är ännu inte fastställt. Förskolorna placeras med fördel i närheten av slänten, då dessa även kan nyttjas för lek och aktiviteter av boende och förskolebarn. Ur säkerhetssynpunkt är det viktigt att lämning av barn och varuleveranser inte sker via samma ingång, för att minimera risken att något barn skadas.

Planförslaget innebär att delar av kontorsbyggnaden kommer att bevaras och byggas om med i huvudsak samma användning som idag. Området kommer även kompletteras med ytterligare bostadshus längs med Ekelundsvägen samt på båtuppställningsplatsen i söder. Det är positivt att parkeringsytorna längs Ekelundsvägen bebyggs med bostadshus, vilket kan leda till att området blir mer trivsamt för barn och unga, jämfört med idag. Bostadshusen mot slänten i väster och gång- och cykelvägen planeras med öppna innergårdar och bostadshusen mot Ekelundsvägen planeras med delvis slutna innergårdar. Till följd av att parkeringsytorna försvinner och byggnaderna norr om Pampas Marina rivs och ersätts med bostadshus kan biltrafiken i området minska. Pampas Marinas verksamhet kommer finnas kvar om än i mindre omfattning. Båtuppställningsytorna kommer tas bort och verksamhet i kontorsbyggnaden kommer vara kvar men i mindre omfattning än idag. Sammantaget kommer biltrafiken till dessa verksamheter minska i och med planförslaget.

I planförslaget finns en möjlig sekundärentré till Västra skogens tunnelbanestation. Den planeras att förläggas i bostadskvarteren vid den befintliga kontorsbyggnaden. För barn i förskoleålder skulle en sekundärentré till tunnelbanestationen inte ha så stor påverkan i och med att yngre barn sällan rör sig själva runt i områden. För barn i äldre åldersgrupper kan tunnelbanestationer tendera att bli en samlingsplats för ungdomar. En sekundärentré skulle även innebära att äldre barn lätt kan ta sig till och från bostaden.

Enligt forskning behöver grönområden ligga inom 300 meter från bostad, skola eller förskola. Det är därför med stor fördel att slänten ligger i detaljplanens direkta närhet. Även om slänten fortsättningsvis kommer att finnas tillgänglig när detaljplanen genomförs är det fördelaktigt att det även tillskapas mindre och fasta lektytor för barn på bostadsgårdar som komplement, för att gynna både yngre och äldre barn. Inom varje bostadsgård finns utrymme för detta och i planförslaget planeras det även för en park centralt i området. Ur ett barnperspektiv är det positivt att det tillkommer flera hus med

genomsläpp mellan husen, då en längre bostadslänga kan upplevas som en barriär.

Det är även positivt att Huvudsta Gård och strandpromenaden fortsättningsvis är tillgänglig inom några hundra meter från området, då dessa nyttjas av boende i Västra Skogen/Huvudsta idag.

Vid den fortsatta planeringen och utformningen av förskolegårdar är det viktigt att tillgodose ett flertal olika funktioner. Det kan vara allt från möjlighet till lugn och ro, fysisk aktivitet, ordnade lektytor, ytor för mer fria lekar, bollspel, växtlighet m.m. Till följd av att förskolorna byggs i anslutning till bostäder är det viktigt att förskolegårdarna utformas på ett sätt att gårdarna kan nyttjas av boende/besökare utanför de tider som verksamhet bedrivs på förskolan. Att förskolegårdar nyttjas även på kvällar/helger kan innebära mer slitage på gårdarna och det är därför viktigt att man tar höjd för det vid utformning av gårdarna. Eftersom storlek på förskolegårdar inte har fastställts går det inte att bedöma om Boverkets rekommendation om en friyta på 40 m² per barn i förskolan uppnås i planförslaget. Det är däremot bra att ha med sig detta i den fortsatta planeringen.

7.2 Trygghet och tillgänglighet

Hur säkerställer planförslaget att barn inte utsätts för risker från trafik i vardagen? Hur säkerställs trygghet och tillgänglighet för alla barn?

Planområdet bedöms ha en god förutsättning för kollektivtrafikförsörjning med dess närhet till Västra Skogen, där både tunnelbana och buss finns. Om en busshållplats kommer att förläggas i anslutning till planområdet är det viktigt att placera den på en strategisk plats för att minimera eventuella skador av oskyddade trafikanter vid närliggande övergångsställen.

Det övergångsställe som finns från slänten ner mot strandpromenaden kan idag upplevas som otrygg och säkerhetshöjande åtgärder kan med fördel göras inom ramen för detaljplanen, såsom hastighetsdämpande åtgärder exempelvis gupp eller dylikt, för att minska risken att oskyddade trafikanter skadas.

Planläggningen av området innebär en förvandling av platsen, från att vara en kal plats bestående av kontorsbyggnad, parkering och uppställningsplats för båtar, till ett mer levande område med närhet till Ulvsundasjön, vilket är positivt. Förutsatt att förskolorna placeras med gårdar mot slänten kan gårdarna också ligga skyddade från trafiken.

Med en möjlig sekundärentré i området skulle det innebära att området blir mer lättillgängligt för fler boende och besökare, samt att det skulle röra sig fler människor till och från tunnelbanestationen under de timmar tunnelbanan är i trafik. Det skulle även innebära att det kan röra sig fler människor i området. Att det rör sig fler människor i området kan leda till att området upplevs mer tryggt.

Den gångtunnel som finns under Johan Enbergs väg kommer att vara kvar, vilket är positivt då boende i Västra Skogen och boende inom den planerade

bebyggelsen inom planområdet kan nyttjas för att promenera till centrumet, slätten och strandpromenaden.

Detaljplanen innebär att ny bebyggelse placeras med fasad nära gång- och cykelvägen samt mot Ekelundsvägen. Det ger förutsättningar för att gatumiljöerna ska upplevas mer trygga och att tunneln och dess närområde kan upplevas som mer säkert och tryggt under dygnets alla timmar.

7.3 Miljö och hälsa

Hur säkerställs det i planförslaget att barn inte utsätts för risker kopplat till miljö och hälsa (det vill säga placering av ytor som nyttjas av barn, bullernivåer och markföroreningar)?

Planförslaget innebär att bostadshus byggs där det idag finns en parkeringsplats, längs med Ekelundsvägen samt del av Pampas Marina där det idag är en båtuppställningsplats. Om förskolorna placeras i byggnaderna mot slätten, kan bostadshusen närmast Ekelundsvägen avskärma bullret för innergårdarna för gårdarna närmast slätten, vilket är positivt. Den avskärmade effekten som bostadshusen närmast Ekelundsvägen har för bostadshusen mot slätten kan även innebära att luftkvaliteten och andra störningar minimeras. Om förskolorna i stället placeras i bostadshusen längs Ekelundsvägen kan det vara av vikt att anpassa förskolornas verksamheter så att inte vilorum är placerade mot Ekelundsvägen, för att minimera påverkan från vägtrafiken.

Inom ramen för detaljplanen har en miljöteknisk undersökning inom detaljplaneområdet tagits fram. Det förekommer föroreningar i marken som i stort bedöms kunna hanteras med schakt. Inom del av fastighet Huvudsta 4:24 och 4:28 bedöms det finnas behov av kompletterande provtagningar i det fortsatta arbetet.

7.4 Rekommendationer

- Skapa olika typer av lekplatser, gärna platser som uppmuntrar till fantasi, natur- och spontanlek för barn i olika åldrar.
- Se över möjligheten att tillskapa mötesplatser även för äldre barn/ungdomar.
- Planera för mycket grönska, trädplanteringar och gröna ytor som kan nyttjas av både skolbarn och tillkommande boende och boende i omkringliggande område.
- Planera för mångfunktionella ytor och se över möjligheten för stadsodling, antingen på förskolegård eller bostadsgård. Det kan bidra till en social hållbarhet, ökad trygghet och gynnar ett flertal ekosystemtjänster.
- Separera och markera/måla gång- och cykelbanor. Barn behöver tydlighet och det kan bli svårt för barn när cyklister och fotgängare blandas på samma yta.
- Vidta åtgärder för att säkerställa trygga övergångsställen och bra belysning.

- Planera för att minimera trafiken inom de områden där barn rör sig/ i deras boendemiljö så att deras ”lekrevir” kan bli så stort som möjligt.
- Gångfartsområden bör innehålla hastighetsdämpande åtgärder, så som upplysande vägmärken och hastighetssäkrande åtgärder så som väl tilltagna gupp och kantsten som är obehagliga att köra över i högre hastigheter än tillåtet.
- Möblera gångfartsområden så att en skyddad zon skapas i viktiga målpunkter så att motorfordon inte kan köra här.
- ”Utbildande” tilläggstavlor vad gångfartsområden innebär, till exempel med texten ”Max gånghastighet, fordon har väjningsplikt mot fotgängare”.
- Använda hastighetssäkrande åtgärder och inte bara hastighetsdämpande åtgärder på gågatorna, gångfartsområdena och lokalgatorna.
- Om konst kommer att placeras ut är det lämpligt att denna kan ses utifrån barnets höjd. Då kan man använda konsten för till exempel att utforma en mer säker miljö längs lokalgator. Till exempel genom att skapa taktill och visuell konst på husväggar i barnhöjd så att barnen kan följa dessa längs med husen.

8 Slutsats

Ur ett barnperspektiv är det positivt att området omvandlas och bebyggs med bostäder och förskolor. Förskolorna kan med fördel placeras i byggnaderna med gårdar mot slänten, för att minimera störningar från trafik. Slänten är en grön oas som bjuder in till både spontanlek och fasta aktiviteter och är ett positivt inslag i området idag men även när området är utbyggt. För att minimera slitaget på slänten är det positivt om kompletterande ytor för barn tillskapas på bostadsgårdarna och längs strandpromenaden.

Området är bullerutsatt från vägtrafiken och dess närhet till större trafikleder, vilket är negativt. Dock är närheten till slänten och strandpromenaden positivt, vilket ger boende en möjlighet att lätt ta sig till grönområden av både mindre och större karaktär för möjlighet till lek och rekreation.

9 Referenser

- Boverket. (2015). *Gör plats för unga och barn*. Karlskrona: Boverket.
- Folkhälsomyndigheten (2019). *Hälsoeffekter av buller och höga ljudnivåer*.
- Iterio AB (2022). *Rapport avseende miljöteknisk undersökning – Detaljplan för del av Huvudsta 4:28 m.fl., Solna stad*.
- Stockholm stad, BKA-metod (2017). *Integrerad barnkonsekvensanalys och dialog*. Stadsbyggnadskontoret.
- Solna stad (2016). *Grönplan för Solna stad*.
- Region Stockholm, Trafikförvaltningen (2019). *Vägledning vid planering och genomförande av barnkonsekvensanalys (BKA)*.
- Trafikverket, Pia Björklid (2015) *Forskning om barn och trafik*.